

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE
van de
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Redactieadres : W. De Prins, Diksmuidelaan 176, 2600 Berchem. Tel. : 031-22.02.35

Jaargang 10

1 oktober 1982

Nummer 4

PHYLLONORYCTER ANDERIDAE Fletcher, EEN NIEUWE SOORT VOOR DE BELGISCHE FAUNA (Lepidoptera, Gracillariidae)

(Hans HENDERICKX)

Bij het verzamelen van mijnen op een entomologische excursie in het Britse Bricket Wood (Kent), maakten enkele Engelse specialisten ons attent op de aanwezigheid van Phyllonorycter-vrouwmijnen op zeer jonge berkjes (Betula pubescens). Naast de zeer algemeen op alle berken voorkomende Phyllonorycter ulmifoliella Hübner zou op de B. pubescens-zaailingen nog een veel interessantere soort leven, Phyllonorycter anderidae Fletcher.

Dit dier was lange tijd slechts bekend van enkele Engelse vindplaatsen en het werd beschouwd als een endemische soort. Pas in 1980 werd de soort ook vermeld voor het kontinent, namelijk van Inari en Kilpisjärvi, in Noord-Finland (LINNALUOTO & KOPONEN, 1980).

Uit de door mij verzamelde Britse mijnen ontptopten in het voorjaar vooral veel P. ulmifoliella, doch inderdaad ook enkele P. anderidae-exemplaren. Enkele Belgische entomologen toonden interesse voor deze intrigerende soort, en in een poging ze in eigen land terug te vinden, werden op vele plaatsen mijnen op jonge B. pubescens-exemplaren verzameld. Persoonlijk bracht ik materiaal samen van Gompel, Mol, Turnhout en Postel. Alles bleef echter zonder succes.

De plantengemeenschap waartussen de jonge B. pubescens-exemplaren in Kent groeiden was een niet algemene, typische associatie. Op de licht zure, zeer vochtige bodem groeiden naast de berkjes ook heide (Calluna vulgaris), tormentil (Potentilla erecta) en enkele andere typerende planten. Toevallig ontdekte ik tijdens een wandeling in de buurt van Rochefort een vrijwel analoge gemeenschap, en in het najaar van 1981 verzamelde ik er een groot aantal mijnen op B. pubescens-zaailingen.

Tussen 16 april en 17 mei ontptopten een tiental vlinders, en het genitaalonderzoek wees uit dat het inderdaad om P. anderidae ging. Figuur 1 toont een aantal van deze te Rochefort gevonden dieren (rechts), in vergelijking met P. ulmifoliella-exemplaren (links). Het basispatroon op de voorvleugels van beide soorten is vrijwel identiek, maar de grondkleur van P. anderidae is roder, de vleugels zijn kontrastrijker en het volledige dier is meestal kleiner dan P. ulmifoliella. In elk geval kunnen de zeer typische mannelijke genitalia (zie PIERCE & METCALFE, 1935) uitsluitend geven.

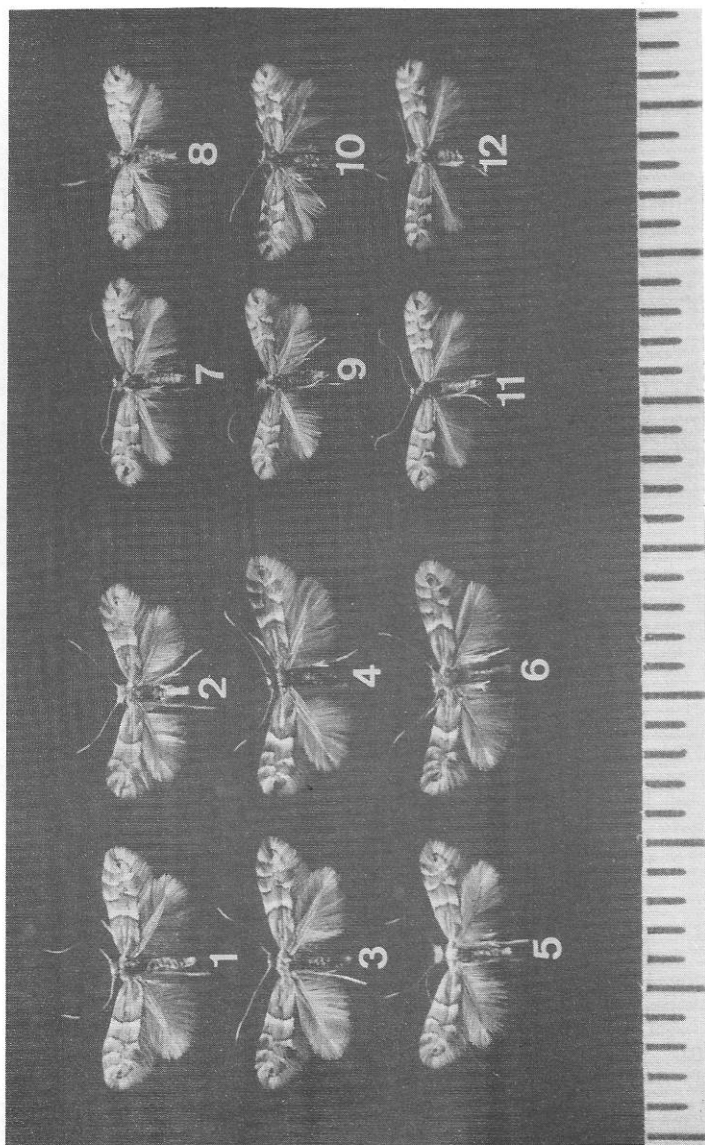
Literatuur :

- BRADLEY, J.D., S.N.A. JACOBS & W.G. TREMEWAN, 1969. A key to the British and French species of Phyllonorycter Hübner (Lithocolletis Hübner) (Lep., Gracillariidae). Entomologist's Gaz. 20 (1) : 3-33.
- LINNALUOTO, E.T. & S. KOPONEN, 1980. Lepidoptera of Utsjoki, northernmost Finland. Kevo Notes 5.
- PIERCE, F.N. & J.W. METCALFE, 1935. The Genitalia of the Tineid Families of the Lepidoptera of the British Islands; p. 75, pl. 45.

Summary : The author reared about ten specimens of Phyllonorycter anderidae Fletcher, out of mines on Betula pubescens seedlings which he took at Rochefort (Prov. Namen, Belgium) in the autumn of 1981. The specimens emerged between 16th April and 17th May 1982. The species, which was considered as an endemic in Britain for a long time, was discovered on the continent in Finland and Scandinavia and is mentioned here as new for the Belgian fauna.

Résumé : L'auteur éleva une dizaine d'exemplaires de Phyllonorycter anderidae Fletcher (Lep., Gracillariidae), provenant de mines trouvées en automne 1981 à Rochefort (Prov. Namur, Belgique) sur semis de Betula pubescens. Les petits papillons sortirent entre le 16 avril et le 17 mai 1982. Cette espèce qui a longtemps été considérée comme endémique en Grande Bretagne, fut trouvée sur le continent en Finlande et Scandinavie et est signalée ici comme nouvelle pour la faune belge.

H. HENDERICKX : Wandelmweg 11, B-2400 MOL.

Figuur 1 :

Phyllonorycter ulmifoliella Hübner

1. Gampel, 04-1981
2. Mol, 03-1981
3. Gampel, 04-1981
4. Kent, 04-1981
5. Mol, 03-1981
6. Kent, 04-1981

Phyllonorycter anderidae Fletcher

7. Rochefort, 21-04-1982
8. Rochefort, 25-04-1982
9. Rochefort, 21-04-1982
10. Rochefort, 25-04-1982
11. Rochefort, 21-04-1982
12. Rochefort, 25-04-1982